



/

Conceptexamenprogramma Italiaanse taal en cultuur Vwo

Versie 2

September 2025



Conceptexamen- programma

Italiaanse taal en cultuur

Vwo

Versie 2

September 2025



Verantwoording



2025 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteur

SLO

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Telefoon (033) 4840 840

Internet: www.slo.nl

E-mail: info@slo.nl

AN 9.8055.035

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
Leeswijzer	4
Meer informatie	5
2. Karakteristiek	6
Kenmerken van de taalvakken	6
Kenmerken van het vak Italiaanse taal en cultuur	7
Italiaanse taal en cultuur als schoolvak	8
Italiaanse taal en cultuur in de schoolsoorten	8
Havo	9
Vwo	9
3. Raamwerk met domeinen en subdomeinen	10
4. Eindtermen	11
Domein A Communicatie	11
Subdomein A1 Rijke ervaringen met taal	11
Subdomein A2 Receptie	12
Subdomein A3 Productie en interactie	14
Domein B Taalbewustzijn	17
Subdomein B1 Taal als fenomeen	17
Subdomein B2 Taal en individu	19
Domein C Cultuurbewustzijn	23
Subdomein C1 Cultuur in fictie	23
Subdomein C2 Cultuur in de maatschappij	25
Bijlage – Begrippenlijst	27

1. Inleiding

Voor je ligt het conceptexamenprogramma Italiaanse taal en cultuur voor het vwo – **versie 2**. In 2022-2024 heeft de vakvernieuwingscommissie moderne vreemde talen de eerste versie van dit conceptexamenprogramma ontwikkeld – tegelijkertijd en in samenhang met de andere conceptexamenprogramma's moderne vreemde talen voor alle schoolsoorten en leerwegen.

Op basis van de conceptexamenprogramma's voor de moderne vreemde talen die worden afgesloten met een school- én centraal examen heeft het College voor Toetsen en Examens (CvTE) conceptsyllabi ontwikkeld voor de inhoud die aan het centraal examen zijn toegewezen. De syllabuscommissie heeft bij de uitwerking hiervan adviezen gedaan voor aanpassingen in de conceptexamenprogramma's. SLO heeft deze gewogen en heeft op basis daarvan verbeteringen gedaan die ook zijn doorgevoerd in de programma's voor Italiaanse taal en cultuur. Daarnaast zijn er ook aanpassingen gedaan op basis van de afstemming met conceptkerndoelen en de afstemming tussen vakken. Dit heeft geleid tot de versie 2 die voor je ligt.

SLO zal alle conceptexamenprogramma's beproeven in de onderwijspraktijk. De feedback die wordt opgehaald bij leerlingen, leraren en andere betrokkenen wordt gewogen en waar nodig worden de conceptexamenprogramma's aangescherpt. Daarna worden de documenten vastgesteld door het ministerie van OCW. Vanaf dat moment kunnen de definitieve examenprogramma's geïmplementeerd worden.

SLO voert in [opdracht](#) van het ministerie van OCW regie over de actualisatie van het gehele curriculum.

Leeswijzer

Dit conceptexamenprogramma begint met een karakteristiek, waarin de visie op Italiaanse taal en cultuur en de positie van het vak in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs staat beschreven. Daarna volgt het raamwerk: een schematische weergave van de inhoud per domein of subdomein. Vervolgens volgen de eindtermen. Per eindterm is een doelzin, uitwerking ('Het gaat hierbij om') en een illustratie ('Te denken valt aan') opgenomen. De doelzin en uitwerking behoren tot het wettelijk deel; de illustratie tot het niet-wettelijke deel. Bij de eindterm staat of het om een beheersingsdoel gaat (B), een

ervaringsdoel (E) of dat er sprake is van een hybride doel (H), een combinatie van beheersing en ervaring. Tot slot staat in de bijlage de begrippenlijst.

Meer informatie

Meer informatie over de inhoudelijke keuzes en de inrichting van het proces is te vinden in het toelichtingsdocument conceptexamenprogramma's moderne vreemde talen voor vmbo, havo en vwo - versie 2 (Fasoglio, Leunissen & Tammenga, 2025).

Alle informatie over de totstandkoming, de opzet, werkwijze en inhoud van de conceptexamenprogramma's is te vinden op:

<https://www.actualisatie-examenprogrammas.nl/moderne-vreemde-talen>

2. Karakteristiek

Kenmerken van de taalvakken

Onderwijs in de moderne vreemde talen (mvt) leidt leerlingen op tot taalvaardige, cultuurbewuste en taalbewuste burgers die kunnen deelnemen aan digitale en niet-digitale communicatie in meertalige en pluriculturele contexten. Het bevordert hun zelfvertrouwen, zelfredzaamheid, reflectie en creatieve vaardigheden in de communicatie in een vreemde taal. Leerlingen verbreden hun horizon en verkennen eigen kwaliteiten, voorkeuren en mogelijkheden als het gaat om taal en cultuur. Zij leren kritisch om te gaan met een diversiteit aan media en bronnen in andere talen, en ze leren bewust, doelgericht en passend te communiceren. Talenonderwijs bereidt leerlingen voor op het zelfstandig verder ontwikkelen van hun taalbeheersing, ook buiten school. Het bereidt ze voor op een vervolgopleiding of beroep en op deelname aan de maatschappij. Daarmee vergroten leerlingen hun kansen in vervolgopleidingen en bij beroepskeuze.

Door kennis en vaardigheden op te doen in andere talen en culturen worden leerlingen zich bewust van hun eigen talige en culturele identiteit en leren ze omgaan met andere culturele perspectieven. Dat draagt bij aan het realiseren van burgerschapsdoelen in de internationale samenleving.

De moderne vreemde talen krijgen in een doorlopende leerlijn vorm vanuit drie invalshoeken: communicatie, taalbewustzijn en cultuurbewustzijn.

Communicatie

Aan de hand van rijke input werken leerlingen aan hun taal- en informatievaardigheden in uiteenlopende communicatieve contexten en met verschillende media. Ze leren de taal te gebruiken om doelen te bereiken en om de communicatie te bevorderen. Daarbij zetten ze hun meertalige en pluriculturele repertoire in. Ze leren digitale technologie kritisch in te zetten om effectief te communiceren en om een taal te leren. Ze experimenteren met verschillende creatieve vormen van taal. Bij het ontwikkelen van de taalvaardigheid gebeurt dit op een manier die past bij de mogelijkheden van de leerlingen. Waar nodig wordt dit ondersteund met passende hulpmiddelen.

Taalbewustzijn

Leerlingen ontwikkelen kennis over taal als fenomeen. De focus ligt daarbij op het Italiaans in relatie tot andere talen. Ze maken kennis met taalvariatie binnen de Italiaanse taal. Leerlingen ontwikkelen inzicht in de effecten van

taalgebruik op de ontvanger en oefenen in het toepassen van die inzichten. Leerlingen worden zich bewust van hun meertaligheid en die van de ander en verkennen de relatie tussen taal en identiteit. Zij leren hun hele taalrepertoire effectief in te zetten in de communicatie en in hun leerproces. Leerlingen doen inzichten op over taalleerprocessen en het leren van een nieuwe taal in het bijzonder. Er wordt gestreefd naar de ontwikkeling van een open en nieuwsgierige houding ten aanzien van taal en het leren van talen.

Cultuurbewustzijn

Door middel van gevarieerde bronnen en culturele ervaringen ontwikkelen leerlingen inzichten in de culturen van gebieden waar Italiaans wordt gesproken. Leerlingen zetten deze inzichten functioneel in om effectief te communiceren in pluriculturele contexten. Ze worden zich bewust van verschillende culturele perspectieven. Ze verruimen hun blik op talige en culturele diversiteit. En ze leren open en beargumenteerd te reflecteren op hun eigen culturele perspectief en dat van anderen. Leerlingen doen ervaring op met diverse vormen van fictie. Ze kennen betekenis en waarde toe aan deze werken vanuit een persoonlijk perspectief en vanuit de sociaal-culturele context.

Samenhang

Leerlingen ontwikkelen kennis en vaardigheden in een vreemde taal. Daarbij zetten ze kennis en vaardigheden in die ze opdoen bij Nederlands en andere talen. De samenhang tussen deze talen is zichtbaar in de drie vergelijkbare invalshoeken: communicatie, taalbewustzijn en cultuurbewustzijn (bij Nederlands: communicatie, taal en literatuur). Daarmee leren leerlingen talen in een samenhangend perspectief te zien. De samenhang tussen de taalvakken versterkt, verbreedt en verduurzaamt talige en culturele kennis, bewustzijn en vaardigheden van de leerlingen.

Kenmerken van het vak Italiaanse taal en cultuur

Italië speelt een belangrijke rol in de Europese en internationale politiek en economie en is voor Nederland een belangrijke handelspartner. Italië kent een rijke geschiedenis en het enorme aantal kunstschaten dat zich in Italië bevindt is daar getuige van. De Italiaanse cultuur heeft internationaal veel invloed op verschillende kunstvormen, de filosofie en de exacte wetenschappen. Mede daardoor zijn veel Italiaanse woorden en uitdrukkingen onderdeel geworden van het internationale vocabulaire. Kennis van het Italiaans vergemakkelijkt het leren van andere Romaanse talen en de communicatie tijdens een verblijf in Italië. Het kan een pre zijn bij culturele vervolgoopleidingen.

Italiaanse taal en cultuur als schoolvak

In de bovenbouw havo kan Italiaans worden gevolgd als profielvak in het profiel C&M, als profielkeuzevak in de profielen C&M en E&M en in het vrije deel van alle profielen. In de bovenbouw vwo kan Italiaans de tweede mvt in het gemeenschappelijke deel zijn. In de vwo-profielen C&M en E&M is Italiaans een profielkeuzevak. Binnen het gymnasium wordt de tweede mvt vervangen door een klassieke taal. In alle profielen kan Italiaans een keuze-examen vak in het vrije deel zijn. Het vak wordt afgesloten met een schoolexamen.

Aansluiting

In de bovenbouw van het voortgezet onderwijs (vo) sluit het vak aan op de onderbouw door voort te bouwen op de kerndoelen mvt. Op deze manier ontstaat een verticale samenhang met de onderbouw vo. Concreet betekent dit dat de taalbeheersingsniveaus, uitgedrukt in ERK-niveaus, op elkaar aansluiten. Verder geldt dat de kennis en ervaringen die leerlingen opgedaan hebben met taal- en cultuurbewustzijn een vervolg krijgen in de bovenbouw. Afhankelijk van de schoolsoort en leerweg worden inhoud en uit de onderbouw verdiept, toegespitst of geconcretiseerd.

Italiaans wordt op havo en vwo ook als verkort traject aangeboden. Dit traject start in de bovenbouw en kan alleen in het vrije deel worden opgenomen. Deze variant wordt met een schoolexamen afgesloten.

Italiaanse taal en cultuur in de schoolsoorten

De vermelde niveaus van het Europees Referentiekader (ERK) betreffen minimale beheersingsniveaus die haalbaar zijn voor alle leerlingen. Leerlingen krijgen de ruimte om zich boven dit minimumniveau verder te ontwikkelen en het vak op een hoger niveau af te sluiten. Het vereiste beheersingsniveau wordt bij havo voor de productieve vaardigheden aangeduid met een '+'. Een plusniveau betekent dat het beheersingsniveau wel kenmerken van het volgende niveau vertoont, maar zich nog steeds binnen de bandbreedte van het betreffende niveau bevindt.

Het overzicht van de minimaal vereiste ERK-niveaus per taalvaardigheid ziet er als volgt uit:

	Vmbo-bb	Vmbo-kb	Vmbo-gl/tl	Havo	Vwo
Luisteren	A1	A2	A2	B1	B2
Lezen	A1	A2	A2	B1	B2
Spreken	A1	A1	A2	A2+	B1
Gesprekken voeren	A1	A1	A2	A2+	B1
Schrijven	n.v.t.	A1	A2	A2+	B1

Havo

Leerlingen werken aan mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden en ontwikkelen hun receptieve beheersing van het Italiaans tot minimaal ERK-niveau B1. Voor de productieve vaardigheden geldt A2+. Onderwerpen en communicatieve contexten zijn vertrouwd en sluiten waar mogelijk aan bij vervolgopleidingen en beroepsperspectief. Ze stimuleren ook reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Leerlingen oefenen met het verwerven van relevante en bruikbare informatie uit Italiaanstalige bronnen. Ze krijgen inzicht in cultuurgebonden aspecten in bronnen en communicatieve contexten. Leerlingen leren over het fenomeen taal: ze vergelijken Italiaans met andere talen en reflecteren op hun eigen meertaligheid en die van anderen. Ze krijgen inzicht in taalleerprocessen en het leren van hun eigen taal. Leerlingen doen ervaring op met fictie en verkennen hun eigen inhoudelijke en esthetische voorkeuren. Ze krijgen inzicht in inhoud en context van fictie en in literaire kenmerken van literaire werken.

Vwo

Leerlingen werken aan mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden en ontwikkelen hun receptieve beheersing van het Italiaans tot minimaal B2. Voor de productieve vaardigheden geldt B1. Onderwerpen en communicatieve contexten zijn divers en actueel en stimuleren reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Ook komen contexten aan bod die aansluiten bij vervolgopleidingen en hun loopbaanperspectief. Leerlingen oefenen met het verwerven van relevante en bruikbare informatie uit Italiaanstalige bronnen. Ze krijgen inzicht in cultuurgebonden aspecten in bronnen en communicatieve contexten. Leerlingen leren over het fenomeen taal: ze vergelijken Italiaans met andere talen en leren over taalvariatie en effecten van taalgebruik; ze reflecteren op hun eigen meertaligheid en die van anderen. Ze krijgen inzicht in taalleerprocessen en het leren van hun eigen taal. Leerlingen doen ervaring op met fictie en verkennen hun eigen inhoudelijke en esthetische voorkeuren. Ze krijgen inzicht in inhoud en context van fictie en in literaire en cultuurhistorische kenmerken van literaire werken.

3. Raamwerk met domeinen en subdomeinen

Hieronder vind je het raamwerk van Italiaanse taal en cultuur geordend naar domeinen en subdomeinen. Het vak wordt afgesloten met een schoolexamen.

Domeinindeling	Titel (sub)domein
Domein A	Communicatie
Subdomein A1	Rijke ervaringen met taal
Subdomein A2	Receptie
Subdomein A3	Productie en interactie
Domein B	Taalbewustzijn
Subdomein B1	Taal als fenomeen
Subdomein B2	Taal en individu
Domein C	Cultuurbewustzijn
Subdomein C1	Cultuur in fictie
Subdomein C2	Cultuur in de maatschappij

4. Eindtermen

Domein A Communicatie

Subdomein A1 Rijke ervaringen met taal

Eindterm 1

De leerling doet ervaring op met een rijk aanbod aan talige bronnen in de Italiaanse taal op een passend taalniveau. (E)

Het gaat hierbij om:

- lezen van en kijken en luisteren naar informatieve, opiniërende, overtuigende en amuserende bronnen in verschillende vormen, in verschillende taalvariëteiten en over diverse thema's;
- verwoorden van de eigen lees-, luister- en kijkervaringen;
- verbanden leggen met het eigen leerproces.

Te denken valt aan:

- een gesprek over hoe een video, nieuwsartikel, roman of gedicht jou heeft ontroerd of jouw wereldbeeld heeft beïnvloed;
- voorbeelden van gebruik van retorische middelen of van sociale of regionale variatie verzamelen en uitleggen welk effect dit taalgebruik beoogt teweeg te brengen op de ontvanger;
- een reactie geven op (internationale) maatschappelijke en historische, controversiële gebeurtenissen vanuit het Italiaanse perspectief, zoals de vluchtelingencrisis.

Eindterm 2

De leerling gebruikt de Italiaanse taal op een creatieve en persoonlijke manier. (E)

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van ideeën, gedachten, ervaringen en gevoelens
- experimenteren met klanken, woorden en teksten en met verschillende stijlen;
- verkennen van verschillende creatieve vormen;
- verwoorden van gemaakte keuzes en eigen voorkeuren met betrekking tot inhoud en vorm.

Te denken valt aan:

- gedetailleerde beschrijvingen en fantasierijke teksten ontwerpen
- filmfragmenten zoals sketches, vlogs en trailers produceren, gecombineerd met tekst;
- audio-opnames maken, zoals podcasts of (humoristische) nasynchronisaties van een Italiaans (teken)filmfragment;
- een audiovisueel verslag maken over het bezoek aan een vervolgopleiding;
- een manifest schrijven of een toespraak houden over een zelfgekozen onderwerp dat te maken heeft met de Italiaanse taal of samenleving.

Subdomein A2 Receptie

Eindterm 3

De leerling toont begrip van de inhoud van auditieve en audiovisuele bronnen in de Italiaanse taal. (B)

Het gaat hierbij om:

- uiteenlopende multimediale bronnen met een complexe maar heldere structuur, uitgesproken door sprekers met verschillende variëteiten van het Italiaans;
- een breed scala aan actuele en complexe onderwerpen;
- herkennen van taalconventies;
- herkennen en uitleggen van houdingen, standpunten en cultuuruitingen;
- helder en overzichtelijk overbrengen van hoofd- en bijzaken, standpunten en redeneringen.

Te denken valt aan:

- de wezenlijke punten samenvatten van een documentaire over een uitvinding of over een ander geschiedkundig onderwerp, zoals de verandering van de burgerrechten in Italië;
- idioom en spreektaal herkennen in een voordracht uit eigen werk van een auteur of zanger;
- de wezenlijke punten samenvatten van een lezing van een schrijver;
- hoofd- en bijzaken onderscheiden in een webinar over de ecologische voetafdruk;
- de stemming en de toon interpreteren van een toespraak bij een demonstratie of in een debat over een politiek onderwerp.

Eindterm 4**De leerling toont begrip van de inhoud van schriftelijke bronnen in de Italiaanse taal. (B)**

Het gaat hierbij om:

- complexe teksten met een heldere structuur, van verschillende soorten en met verschillende doelen;
- een breed scala aan actuele en complexe onderwerpen
- herkennen van taalconventies;
- herkennen en uitleggen van houdingen, standpunten en cultuuruitingen;
- helder en overzichtelijk overbrengen van hoofd- en bijzaken, standpunten en redeneringen.

Te denken valt aan:

- de rode draad benoemen in zelfstandig gelezen korte verhalen en romans;
- de kern halen uit correspondentie zoals een reactie op een klacht of een verzoek om schadevergoeding, of een proces-verbaal van een bekeuring;
- causale verbanden aanwijzen in artikelen over een taalkundig thema als input voor een profielwerkstuk;
- objectieve waarnemingen en persoonlijke meningen onderscheiden in een nieuwsartikel over het nut van strenge veiligheidsmaatregelen bij voetbalwedstrijden of in een artikel over de arbeidsmarktrelevantie van een toekomstige studie;
- lange, complexe instructies opvolgen voor het gebruik van webapplicaties ter ondersteuning van een presentatie of voor het bouwen van een eigen website.

Eindterm 5**De leerling verwerft doelgericht informatie uit diverse bronnen in de Italiaanse taal. (B)**

Het gaat hierbij om:

- formuleren van de informatiebehoefte met betrekking tot een breed scala aan actuele en complexe onderwerpen, op basis van een vastgesteld doel;
- doelgericht selecteren van informatie uit auditieve, audiovisuele en schriftelijke bronnen;
- beoordelen van relevantie en bruikbaarheid van de informatie

- ordenen van de informatie met het oog op het doel en de gebruikscontext;
- gebruiken van digitale hulpmiddelen om informatie te begrijpen.

Te denken valt aan:

- de aandachtspunten bepalen uit een zakelijke mail over de toekenning van een beurs of over een proces-verbaal;
- de belangrijkste argumenten in een krantenartikel of nieuwsitem samenvatten om te kunnen gebruiken in een debat;
- uit recensies een vergelijking maken tussen de verschillen en overeenkomsten van twee boeken of kunstwerken met hetzelfde thema;
- complexe technische informatie samenvatten voor een leek, zoals de uitleg van een monteur of specialist;
- een reactie geven op opiniestukken over een actueel onderwerp.

Subdomein A3 Productie en interactie

Eindterm 6

De leerling spreekt in de Italiaanse taal, afgestemd op doel, publiek en context. (B)

Het gaat hierbij om:

- eenvoudig en helder presenteren van eenduidige informatie over vertrouwde onderwerpen;
- vertellen van verhalen;
- helder beschrijven van ervaringen, gevoelens en gebeurtenissen;
- uitleggen van meningen en gebeurtenissen;
- inzetten van passend taalgebruik en communicatievorm;
- gebruiken van eenvoudige taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- de plot van een boek of film navertellen;
- eigen dromen, verwachtingen en ambities beschrijven;
- verslag doen van een buitenlandse reis en daarbij gevoelens en reacties beschrijven;
- de keuze uitleggen voor een aangeschaft product of beoefende hobby;
- een presentatie houden van gedetailleerde informatie over een culturele traditie, zoals het feest van San Gennaro in Napels of het carnaval van Venetië.

Eindterm 7

De leerling voert gesprekken in het Italiaans, afgestemd op doel, gesprekspartners, context en medium. (B)

Het gaat hierbij om:

- mondelinge online en offline interactie over vertrouwde onderwerpen;
- uitwisselen van feitelijke informatie in informele en formele sociale contacten;
- bespreken van ervaringen en meningen;
- afstemmen van taalgebruik en non-verbale communicatie op socioculturele gebruiken en het perspectief van de gesprekspartner;
- actief bijdragen aan kennisopbouw, begrip of het bepalen van een aanpak;
- gebruiken van eenvoudige taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- een advies aan iemand geven over de aankoop van een mobiele telefoon;
- virtueel bijkletsen met vrienden of familie;
- alternatief vervoer afstemmen met een gesprekspartner bij een staking van het openbaar vervoer;
- medeleven betuigen bij een vervelende gebeurtenis of je eigen gevoelens uitdrukken bij een afscheid;
- telefonisch een auto, hotelkamer of campingplaats reserveren.

Eindterm 8

De leerling schrijft in het Italiaans, afgestemd op doel, publiek, context en medium. (B)

Het gaat hierbij om:

- uitwisselen van informatie, ervaringen, gevoelens en gedachten in schriftelijke informele en formele online en offline interactie over vertrouwde onderwerpen;
- produceren van eenduidige informerende en verhalende teksten, indien van toepassing met behulp van digitale middelen;
- adequaat toepassen van taalregister en conventies van de tekstsoort;
- afstemmen van taalgebruik op socioculturele gebruiken en het perspectief van de communicatiepartner;
- gebruiken van eenvoudige taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- in een heldere tekst een actuele gebeurtenis beschrijven op basis van relevante informatie uit artikelen en reportages;
- een eenvoudig verslag of blogpost schrijven over alledaagse zaken, waarin een eigen mening wordt gegeven en waarbij strategisch gebruik wordt gemaakt van technologie (bijvoorbeeld 'dicteren');
- elementaire formele e-mails en persoonlijke correspondentie opstellen waarin je ervaringen, gevoelens en gebeurtenissen enigszins gedetailleerd beschrijft;
- online samenwerken aan een project door directe instructies op te volgen, opheldering te vragen en gedeelde taken te volbrengen;
- een begrijpelijke schriftelijke bijdrage leveren aan een onlinediscussie over een vertrouwd onderwerp.

Domein B Taalbewustzijn

Subdomein B1 Taal als fenomeen

Eindterm 9

De leerling toont inzicht in overeenkomsten en verschillen tussen het Italiaans en andere talen. (B)

Het gaat hierbij om:

- herkennen en vergelijken van kenmerken op klank-, woord- en zinsniveau in het Italiaans en andere talen die de leerling kent, in bronnen die passen bij het beheersingsniveau van de leerling;
- analyseren van overeenkomsten en verschillen;
- onderscheiden van patronen.

Te denken valt aan:

- een werkstuk maken over de verschillen en overeenkomsten tussen het Italiaans en andere talen, zoals leenwoorden, valse vrienden, woordvolgorde, geslacht, klanksystemen en schrift;
- met behulp van digitale middelen, een vergelijking maken tussen woordkeuzes, klanksystemen of uitspraak in audiovisuele bronnen uit verschillende variëteiten van het Italiaans;
- een vergelijking maken tussen spreekwoorden en gezegdes in het Italiaans en in andere talen uit audiovisuele bronnen, met behulp van digitale middelen;
- een overzicht bijhouden van overeenkomsten tussen de Romaanse talen die de leerling kent.

Eindterm 10**De leerling toont inzicht in en reflecteert op taalvariatie binnen de Italiaanse taal. (H)**

Het gaat hierbij om:

- vergelijken van variëteiten van het Italiaans in bronnen die passen bij het taalniveau van de leerling;
- beschrijven van overeenkomsten en verschillen bij geografische, etnische en sociale taalvariatie en bij taalverandering in het Italiaans;
- onderscheiden van opvallende kenmerken van taalvariëteiten;
- conclusies trekken over de betekenis van taalvariatie voor het slagen van de communicatie;
- reflecteren op de eigen opvattingen en die van anderen met betrekking tot taalvariatie.

Te denken valt aan:

- een presentatie geven over de sociale en regionale varianten van het Italiaans die gebruikt worden in verschillende sociale situaties;
- een scène uit een toneelstuk uitvoeren in een bepaald dialect, sociolect of accent;
- in een of meerdere raps aangeven waar het taalgebruik afwijkt van de standaardvariant van het Italiaans en uitleggen waarom dit in dit genre veel voorkomt;
- verschillende literaire bronnen vergelijken op geografische en sociale kenmerken van taal, zoals dialecten, sociolecten, verouderd taalgebruik, standaardtaal en *slang*;
- in een werkstuk een cultureel fenomeen uitdiepen en onderzoeken in hoeverre culturele verschillen ook met taalvariatie verbonden zijn.

Eindterm 11**De leerling toont inzicht in en reflecteert op het effect van keuzes in Italiaans taalgebruik. (H)**

Het gaat hierbij om:

- herkennen en uitleggen van keuzes in Italiaans taalgebruik in relatie tot de beoogde effecten op de ontvanger;
- analyseren van doeltreffende retorische middelen;
- reflecteren op keuzes die je zelf hebt in het Italiaanse taalgebruik, zowel online als offline, om een bepaald effect te bereiken, en hoe dit op anderen overkomt.

Te denken valt aan:

- een betoog schrijven over de invloed van de status en de sociale waardering van talen in de maatschappij;
- een fragment van een politieke speech analyseren en uitleggen hoe bijvoorbeeld retoriek, perspectief, beeldspraak en non-verbale communicatie bewust zijn ingezet om een specifiek effect te sorteren bij de ontvanger;
- met digitale middelen een tekst omzetten van formeel naar informeel taalgebruik en beschrijven hoe de nieuwe tekst past bij het publiek;
- in een officiële speech non-verbale communicatie en gebruik van machtsaspecten benoemen en uitleggen wat dit met je gevoel doet;
- tijdens een debat over een actuele maatschappelijke kwestie doeltreffende technieken in taalgebruik inzetten om effectief een standpunt te verdedigen.

Subdomein B2 Taal en individu

Eindterm 12

De leerling toont inzicht in taalleerprocessen en reflecteert op het eigen taalleerproces. (H)

Het gaat hierbij om:

- beschrijven hoe het leren van talen werkt en welke aspecten het leren van een vreemde taal bevorderen en belemmeren;
- evalueren wat werkt in het eigen taalleerproces;
- conclusies trekken over passende aanpakken voor het leren van een taal op basis van kennis en eigen ervaringen;
- verwoorden van de eigen taalleervoorkeuren aan de hand van relevante voorbeelden.

Te denken valt aan:

- een presentatie geven over hoe het brein met taal omgaat, zoals hoe je taal onthoudt, hoe je talige input verwerkt en wat het verschil is tussen het verwerven van een eerste en een vreemde taal;
- een portfolio met eigen schrijf- en/of spreekproducten in het Italiaans verzamelen en daarin de ontwikkeling van de ERK-beheersingsniveaus en passende taalleerstrategieën beschrijven en evalueren

- een eigen 'taalleerplan' beschrijven met daarin een uitbreiding van een taalvaardigheid in een bekende of nieuwe taal voor een toekomstige studie of beroep;
- met behulp van AI vragen om verbeteringsuggesties voor een zelf geschreven betoog;
- een literaire leeslijst samenstellen en een onderbouwing schrijven waaruit blijkt dat de lijst aansluit bij het eigen taalleerproces.

Eindterm 13

De leerling reflecteert op het eigen meertalige repertoire en dat van anderen. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van de relatie tussen het meertalige repertoire en de eigen identiteit;
- waarderen van het eigen meertalige repertoire en dat van anderen;
- verbanden leggen tussen de inzet van het eigen meertalige repertoire en het leren van andere talen;
- verbanden leggen tussen de inzet van het eigen meertalige repertoire en de bevordering van de communicatie.

Te denken valt aan:

- een presentatie houden waarin je je eigen meertalige repertoire en je identiteit weergeeft;
- een betoog schrijven over de invloed van de status en de sociale waardering van de talen in het eigen meertalige repertoire;
- een uitleg geven over de aanpak om een tekst of fragment te begrijpen door de eigen meertaligheid in te zetten;
- een brief schrijven over de eigen kwaliteiten, interesses en voorkeuren ten aanzien van het leren van talen en de mogelijkheden voor toekomstige studie en beroep;
- in een reflectieverslag de ontwikkeling van de eigen meertalige beheersing uitleggen aan de hand van ERK-niveaus.

Eindterm 14

De leerling toont inzicht in de mogelijkheden en beperkingen van digitale hulpmiddelen in communicatie in het Italiaans. (H)

Het gaat hierbij om:

- experimenteren met digitale hulpmiddelen om teksten in het Italiaans te begrijpen;
- experimenteren met digitale hulpmiddelen om output in het Italiaans te genereren;
- evalueren van gegenereerde output in relatie tot doel, publiek en context;
- conclusies trekken over de mogelijkheden en beperkingen van digitale middelen bij receptie en productie van het Italiaans.

Te denken valt aan:

- een motivatiebrief schrijven voor een cursus Italiaans in het buitenland en daarbij gebruikmaken van spellingscontrole en taalspecifieke instellingen in het tekstverwerkingsprogramma;
- met behulp van AI een tekst voor een presentatie in het Italiaans genereren over een cultureel verschijnsel en hierbij relevante tekstgedeeltes selecteren en aanpassen voor gebruik;
- verschillende AI prompts gebruiken om een tekst in het Italiaans op te stellen en evalueren welke prompt het meest geschikte materiaal opleverde en uitleggen waarom;
- een betoog schrijven over de mogelijkheden en beperkingen van verschillende taalleerapps;
- uitspraak, spreeknelheid en woordenschat trainen met chatbots ter voorbereiding op een spreektaak.

Eindterm 15

De leerling legt verbanden tussen ervaringen, persoonlijke interesses en kwaliteiten, vervolgoopleidingen en toekomst. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van de betekenis, relevantie en rol van het Italiaans in de maatschappij;
- oriënteren op sectoren, beroepen en vervolgoopleidingen waarin kennis van en vaardigheden in de Italiaanse taal en cultuur relevant zijn;
- deelnemen aan activiteiten gerelateerd aan het vak Italiaanse taal en cultuur;

- verwoorden van de eigen kwaliteiten en interesses passend bij het vak Italiaanse taal en cultuur;
- reflecteren op opgedane ervaringen in het kader van oriëntatie op leren en werken.

Te denken valt aan:

- ervaren waar je enthousiast van wordt of aanleg voor hebt of wat je nog meer wilt leren als het gaat om het Italiaans;
- inzichtelijk maken waar talen terug te zien zijn in AI en in de maatschappij, welke rol zij daar spelen en waar men Italiaans in de wereld tegenkomt;
- kennisnemen van studies op het gebied van taal- en cultuurwetenschappen, studies die internationaal georiënteerd zijn, en studies waarbij meertalige bagage van belang is;
- reflecteren op de vraag waarom je een taal zou leren en wat het leren van een taal jou als persoon oplevert;
- reflecteren op het eigen meertalige repertoire en het effect van taalgebruik in beroepscontexten.

Domein C Cultuurbewustzijn

Subdomein C1 Cultuur in fictie

Eindterm 16

De leerling doet ervaring op met verschillende vormen van fictie in de Italiaanse taal. (E)

Het gaat hierbij om:

- rijke en diverse vormen van fictie en literaire werken uit verschillende contexten en genres, met verschillende thema's en van verschillende auteurs;
- uitdagende inhoud en toegankelijk taalniveau, waar nodig met ondersteuning van vertaling/ondertiteling;
- verwoorden van de eigen lees-, luister- en kijkervaringen;
- verwoorden van de eigen keuzes aan de hand van relevante voorbeelden.

Te denken valt aan:

- boeken van verschillende schrijvers en genres vergelijken en aangeven welke de voorkeur hebben en waarom;
- de invloed van perspectiefwisselingen, tijdsprongen en complexe verhaallijnen op jouw beleving uitleggen;
- favoriete poëzievormen selecteren en presenteren;
- een column schrijven over de meest aansprekende Italiaanse kwaliteitsfilms aan de hand van eigen ervaringen.

Eindterm 17

De leerling toont inzicht in inhoud en context van fictie en verkent de relatie met de eigen context. (H)

Het gaat hierbij om:

- vormen van fictie die oorspronkelijk in het Italiaans zijn geschreven of gemaakt;
- beschrijven van maatschappelijke en psychologische thema's, verhaallijnen en kenmerken van personages en hun ontwikkeling;
- analyseren van thema's en personages in relatie tot de socioculturele en historische context van een fictiewerk;
- verbanden leggen tussen een fictiewerk en de culturele context waarin het is ontstaan;

- verbanden leggen tussen inhoud en context van een fictiewerk en de eigen leefwereld en ervaringen.

Te denken valt aan:

- een vergelijking maken over hoe een maatschappelijk probleem voorkomt in verschillende literaire werken en in de eigen context;
- een presentatie over waarden en normen die een rol spelen in een boek of film;
- de ontwikkeling van personages en gebeurtenissen beschrijven als het verhaal zich in een andere context zou afspelen;
- de emotionele en morele groei van een personage analyseren en presenteren;
- een presentatie houden over hoe rolpatronen en stereotypen in songteksten en videoclipps weergegeven worden.

Eindterm 18

De leerling toont inzicht in literaire teksten uit diverse cultuurhistorische perioden. (B)

Het gaat hierbij om:

- lezen - met ondersteuning van ver- en hertalingen en verkorte versies - van verhalende, lyrische en dramatische werken die oorspronkelijk in het Italiaans zijn geschreven en zich van verschillende media bedienen;
- beschrijven van kenmerken van tekst en vorm met behulp van literaire middelen;
- analyseren van taalgebruik, verteltechnieken en stijlelementen in relatie tot het genre;
- analyseren van gebruikte literaire middelen in de gelezen literaire werken in relatie tot het beoogde effect op de lezer;
- uitleggen van boodschap en betekenis van de gelezen literaire werken in relatie tot hun historische, culturele en sociale context.

Te denken valt aan:

- het gebruik van metaforen in een gedicht analyseren;
- in een verslag het vertelperspectief in twee korte verhalen analyseren en met elkaar vergelijken;
- in een presentatie analyseren hoe een perspectiefwissel in een roman bijdraagt aan de opbouw van de spanning;
- in een betoog analyseren hoe de schrijver taalgebruik inzet om verschillen tussen personages zichtbaar te maken;

- een verklaring geven voor in hoeverre de houding en het gedrag van het hoofdpersonage typerend zijn voor de tijd waarin een toneelstuk is geschreven.

Subdomein C2 Cultuur in de maatschappij

Eindterm 19

De leerling toont inzicht in cultuurgebonden aspecten in bronnen in relatie tot gebieden waar Italiaans een voertaal is. (B)

Het gaat hierbij om:

- herkennen en beschrijven van tradities, gebruiken en maatschappelijke verschijnselen in bronnen in verschillende vormen en media;
- uitleggen van culturele kenmerken in de bronnen;
- analyseren van (cultuur)historische ontwikkelingen en perspectieven in het betreffende gebied;
- conclusies trekken over de betekenis van culturele kenmerken in nieuwe bronnen;
- vergelijken van deze culturele kenmerken met de eigen en andere leefwerelden.

Te denken valt aan:

- politiek getint taalgebruik onderscheiden in een rap;
- culturele invloeden op vaste uitdrukkingen identificeren;
- de invulling van genderrollen in een bepaalde gemeenschap beschrijven;
- onderzoeken hoe machtsverhoudingen terugkomen in de inhoud van een bron.

Eindterm 20

De leerling reflecteert op ervaringen met cultuurgebonden aspecten in contexten waarin Italiaans een voertaal is en beoordeelt hun invloed op communicatie. (H)

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van cultureel bepaalde normen, overtuigingen en gewoonten in diverse vormen van input en situaties;
- analyseren van de invloed van culturele kenmerken op communicatie in dagelijkse, opleidings- en beroepssituaties;

- verbanden leggen tussen de waargenomen cultuurgebonden aspecten en eigen perspectieven en standpunten;
- conclusies trekken over hoe je stereotypering en misverstanden in de communicatie kunt voorkomen.

Te denken valt aan:

- een kennismaking met verschillende standpunten over onderwerpen zoals duurzaamheid en democratie;
- tijdens digitale uitwisselingen in internationale projecten de invloed van een veilige, inclusieve en duurzame leefomgeving op het eigen denken, handelen en voelen evalueren en bespreken hoe dat gaat in het betreffende gebied;
- een groepsdiscussie over hoe je een onbekende gelijkwaardig kunt benaderen en hoe je je kunt verplaatsen in uiteenlopende perspectieven;
- met iemand in gesprek gaan over de invloed van de economische situatie in het eigen en een buitenlands gebied op de keuze voor vervolgopleiding en beroep.

Bijlage – Begrippenlijst

Hieronder lees je de vakspecifieke begrippen en hun omschrijving. Deze omschrijvingen zijn bedoeld voor leraren om de bedoeling en inhoud van het conceptexamenprogramma te begrijpen.

Begrip	Omschrijving
Bron	De oorsprong van data of informatie, inclusief de maker en de manier waarop die wordt aangeboden.
Communicatie	De (online) mondelinge, schriftelijke en multimodale uitwisseling van boodschappen die bewust en/of onbewust, verbaal en/of non-verbaal worden overgebracht, ontvangen en geïnterpreteerd. Wanneer deze uitwisseling is afgestemd op doel, publiek en context, is er doelgerichte communicatie.
Communicatief doel	Wat je beoogt te bereiken door middel van communicatie: informeren, amuseren, instrueren, overtuigen, beschouwen en activeren.
Communicatieve context	De tijdruimtelijke en sociaal-culturele omgeving waarin specifieke communicatie plaatsvindt. De context van de communicatie oefent een grote invloed uit op de vorm die je communicatie aanneemt.
Creativiteit	Het vermogen om originele ideeën en oplossingen te bedenken en te realiseren met behulp van taal, materialen en technieken.
Cultuur	Alles wat mensen denken, doen en maken en de betekenis die zij vanuit hun individuele en het collectieve geheugen daaraan geven. Cultuur is een dynamisch geheel aan gebruiken en uitdrukkingsvormen.
Cultuurbewustzijn	Inzicht hebben in de verschillende manieren waarop mensen met uiteenlopende achtergronden en herkomst leven, denken en handelen, en hun uitingen in perspectief plaatsen.
Cultuuruiting	Manier waarop een samenleving of groep haar waarden, normen, ideeën, tradities, omgangsvormen en creativiteit tot uitdrukking brengt. Bijvoorbeeld: kunst, muziek, literatuur, architectuur, rituelen en gebruiken.

Culturele context	Het geheel van sociale, historische en maatschappelijke factoren die invloed hebben op hoe mensen denken, communiceren en zich gedragen binnen een bepaalde samenleving of groep.
Culturele diversiteit	De aanwezigheid van verschillende talen, tradities, normen, waarden, religies, oriëntaties, etniciteiten en andere aspecten van cultuur in een samenleving.
Culturele identiteit	Onderdeel van iemands identiteit of die van een groep op basis van gemeenschappelijke waarden en normen.
Fictie	Alle tekstvormen waarin met behulp van verteltechnieken een werkelijkheid verbeeld wordt middels audiovisuele en/of talige media. Bijvoorbeeld vormen van literatuur, films, tv-series en verhalende games.
Genre	Een verzameling teksten van een vergelijkbare soort en met hetzelfde doel, die wordt gekenmerkt door (een) overeenkomstig(e) structuur, stijl, taalgebruik en lay-out. Genres helpen bij het ordenen en herkennen van verschillende tekstsoorten. Er zijn literaire en zakelijke genres. Literaire genres kennen een onderscheid in proza, poëzie en toneel en alle vormen daartussen. Het gaat om tekstsoorten zoals kinderriempjes, liedjes, gedichten, korte verhalen, romans, <i>graphic novel</i>, fabels, verhalende podcast of <i>spoken word</i>. Zakelijke genres kennen globaal een nader onderscheid in feitelijke en waarderende tekstsoorten. Voorbeelden van feitelijke tekstsoorten zijn een nieuwsbericht, beschrijving, instructie, recept, schoolboektekst, verklaring, infographic, oproep, verzoek. Voorbeelden van waarderende tekstsoorten zijn een beschouwing, betoog, respons, column, recensie, reclame, ingezonden brief.
Interactie	Uitwisseling van kennis, ideeën, gevoelens en informatie tussen twee of meer personen, waarbij er sprake is van een voortdurende afwisseling tussen luister- en spreek- en gespreksactiviteiten, en/of lees- en schrijfactiviteiten.

Lingua franca	Een taal die als gemeenschappelijk communicatiemiddel wordt gebruikt tussen mensen met verschillende thuistalen.
Literair middel	Talig middel dat zich onderscheidt van een zakelijke manier van uitdrukken en bijdraagt aan de esthetische waarde van een tekst. Literaire middelen kleuren een tekst en richten de aandacht van de lezer of luisteraar. Bijvoorbeeld: stijl, register, stijlfiguren, beeldspraak en vormgevingsaspecten.
Literatuur	Wat onder literatuur wordt verstaan loopt uiteen en is veranderlijk. Het gaat om teksten die een werkelijkheid verbeelden met taal als voornaamste medium en met inzet van literaire middelen. Literatuur omvat een breed scala aan genres, zowel fictieve als non-fictieve teksten, van uiteenlopende complexiteit. Er worden vanouds drie vormen onderscheiden: verhalende, lyrische en dramatische teksten. De betekenis van literaire teksten komt tot stand in een wisselwerking tussen de tekst, de context en de lezer.
Mediation	Alle verbale en non-verbale activiteiten gericht op bevorderen en het vergemakkelijken van begrip en communicatie, door onder andere uitleggen, aanpassen van taal of van spreektempo, samenvatten, vertalen, hertalen en parafraseren.
Meertalig repertoire	De talen, taalvariëteiten of woorden en uitdrukkingen uit de talen/taalvariëteiten die een persoon passief of actief beheerst, die flexibel gebruikt kunnen worden in de communicatie of bij het leren van een nieuwe taal.
Meertaligheid	Het naast elkaar bestaan van meerdere talen en taalvariëteiten binnen een samenleving, context of bij een individu.
Multimediaal	Het gebruiken van verschillende media. Bijvoorbeeld kranten, tijdschriften, boeken, posters, fotografie, televisie, films, video's, games internet en sociale media.
Multimodaal	Het combineren van meer dan één communicatiekanaal in een product. Bijvoorbeeld: geschreven teksten, gesproken teksten, gebaren, gezichtsuitdrukkingen, muziek en allerlei soorten

	beeldmateriaal zoals video's, animaties, illustraties en grafieken.
Non-fictie	Alle tekstvormen die op de werkelijkheid berustende feiten aanbieden, analyseren of interpreteren. Bijvoorbeeld: handleidingen, woordenboeken, documentaires, essays, schoolboekteksten of (auto)biografieën.
Omgangsvorm	Afgesproken en sociaal geaccepteerde manier waarop mensen met elkaar omgaan in sociale interactie, zoals manieren van groeten, beleefdheidsregels, communicatie en gedragingen.
Perspectief	Zienswijze van de auteur, spreker of gesprekspartner, verschillende invalshoeken in de tekst, vertelperspectief.
Pluricultureel	Het naast elkaar bestaan van culturen die elkaar beïnvloeden in een situatie, context of samenleving.
Productieve taalvaardigheid	De vaardigheden spreken en schrijven.
Receptieve taalvaardigheid	De vaardigheden kijken, luisteren en lezen.
Register	Taalgebruik dat aan een bepaalde situatie is gebonden, zowel wat betreft woordkeuze als zinsbouw. Er zijn verscheidene registers, variërend van zeer informeel tot zeer formeel. De vijf belangrijkste registers zijn vulgair, informeel, neutraal, formeel, archaïsch.
Retorisch middel	Talig middel dat bijdraagt aan overtuigingskracht in spreken en schrijven. Bijvoorbeeld: stijlmiddelen, beeldspraak, ironie, verteltechnieken of woordkeuze.
Taalbewustzijn	Expliciete kennis over taal, alertheid op de werking van taal en inzicht in hoe talen geleerd en gebruikt worden.
Taalconventie	Wat in een bepaalde context door de taalgemeenschap gebruikelijk en passend wordt gevonden in het taalgebruik.
Taalleerproces	De cognitieve, sociale en affectieve activiteiten die iemand inzet om een eerste, tweede of vreemde taal te leren.
Taalvariatie	Het bestaan van verschillen binnen een taal of binnen het taalgebruik van een individu.
Taalvariëteit	Een variant op een erkende taal die door een groep mensen gesproken of geschreven wordt.

	Bijvoorbeeld: dialecten, straattaal en jongerentaal. Elke taalvariëteit heeft een aantal opvallende eigen kenmerken, zoals eigen uitspraak, eigen woorden en grammaticaregels.
Tekst	Elke vorm van mondelinge, schriftelijke, digitale en multimodale communicatie, waarmee ideeën, ervaringen, gedachten, gevoelens, meningen en informatie door middel van taal worden weergegeven.
Verteltechniek	Techniek om een verhaal op te bouwen en te kleuren. Hiermee worden gebeurtenissen weergegeven en de aandacht en blik van de lezer of luisteraar gericht. Bijvoorbeeld: perspectief, verteltempo en verhaallijnen.



Als landelijk expertisecentrum richt SLO zich op de ontwikkeling van het curriculum in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs in Nederland. We werken met het onderwijsveld aan de doelen, kaders en instrumenten waarmee scholen hun opdracht vanuit een eigen visie kunnen vervullen.

We brengen praktijk, beleid, maatschappelijke ontwikkelingen en onderzoek samen en stellen onze expertise beschikbaar aan onderwijs en overheid, bijvoorbeeld in de vorm van leerplannen, tools, voorbeeldlesmaterialen, conferenties en rapporten.



Bezoekadres
Stationsplein 1
3818 LE Amersfoort

Postadres
Postbus 502
3800 AM Amersfoort

T +31 (0)33 484 08 40
E info@slo.nl
W www.slo.nl

 [company/slo](https://www.linkedin.com/company/slo)
 [SLO_nl](https://twitter.com/SLO_nl)